

Dansens og musikkens rødder 35

”Lotte gik” fra Randers og ”Vrøvl i Hatten” fra Legestue-heftet

af Per Sørensen

Da vi i denne måned har fastelavn, vil jeg starte med at komme med et hjertesuk og et par minder. Fordums tiders fastelavnsskikke er i dag, i det moderne samfund, fuldstændig blegnede, og den gamle hyggelige tradition med udklæd-

te børn, der går rundt ved dørene og synger ”Fastelavn er mit navn”, er stort set ved at uddø. Forældrene er på arbejde, og børnene har ikke mere fri fra skole.

Sidste år kom der kun én lille pige til vores dør for at synge; men jeg blev så glad, at jeg stak hende 20 kr. Selvom traditionen er ved at dø, kender de fleste dog stadigvæk sangen. Den lød således, da jeg ”raslede” som barn:

Fastelavnsløjer fra landet. (obs: Pigen til hest er en udklædt tjenestekarl) fra Illustreret Tidende. Marts 1862.

Fastelavn er mit navn
boller vil jeg have.
Hvis jeg ingen boller får,
så laver jeg ballade.

Penge op, penge ned
penge i min dåse.
Hvis jeg ingen penge får,
så dø'er jeg til påske.

Det er blot de færreste, der tænker på, at melodien faktisk er polka-delen fra den lille pardans "Lotte gik", og nu er jeg så endelig kommet til det, jeg egentlig skulle fortælle om, nemlig "Lotte gik". "Lotte gik" er en af de danse, der er kendt af de fleste danskere, da den i mange år var med på repertoiret til de yngste på danseskolerne - om den stadig er på programmet, ved jeg ikke.

Når vi skal finde dansens rødder, må vi vende blikket mod det bøhmiske område. Den kendte, tyske danseforsker, Franz Böhme, skriver i sin bog¹, at dansen er tjekkisk og opstået ca. 1825-1830 under navnet "Manschester", og den blev kendt i Wien ca. 1830 med navnet "Manchester". Til dansen var en vise med en meget "Schmutzig" (uartig) bøhmisk/tjekkisk tekst om "Lott ist Todt" (desværre har jeg ikke kunnet finde den uartige tekst, det kunne ellers have været morsomt). I øvrigt blev dansen så populær, at den kendtes overalt i Tyskland. En af de tyske tekster² på dialekt lyder således:

l : Stöck, Stöck, Stöck, Stöck,
macht mei Vater, macht mei Vater,
macht mei Vater Stöck! : l
l : Lott ist todt, Lott ist todt,
Jule liegt im Sterben.
Das ist recht, das ist recht:
krieg mir was zu erben. : l

Eins, zwei, drei, vier,
Mädle, wenn du lieben willst,
so liebe dich mit mir!
Fünf, sechs, sieben, acht,
Mädle, wenn du Kaffee kochst,
da nimm dich wohl in acht!
l : Net e so, net e so,
wies de Mädle machen:
wenn se jo recht luftig sin,
da gehn se fort und lachen! : l

Det var ikke kun i Tyskland, dansen blev populær; men overalt i Europa findes dansen. Den østrigske danseforsker, Richard Wolfram³, har sporet dansen under navne som: "Neukatholisch" i Østrig, Altkatholisch" i Bayern, "Lot is Dood" i Holland, "Laditå" i Sverige, "Lottistå" i Norge, "Manschester" ell. "Languus" i Schweiz, "Raabiku" i Estland og "Graziana" i den vestlige del af Tyrkiet.

Også her i Danmark har den været kendt overalt, og melodien genfindes i et utal af spillemandsbøger under navne som: "Lotte gik" - "Lotte-død" - "Lot is tot" - "Vrøvl i Hatten" - "Stormen på Frederiksstad" - "Glücksborg" og "Den lille Kjøbenhavn"⁴.

Selve dansen har også været identisk rundt i Europa; men den kendes i de 2 varianter, som er i vore hefter. Den ene variant: 2 langsomme sidegangstrin og 3 løbetrin fremad, derefter 8 små sideløb tilbage, dette gentages og til sidst polka. Den anden variant: 4 langsomme glissade- eller sidegangstrin fremad, derefter 8 små trin tilbage, dette gentages og derefter polka.

Da jeg var barn og var til juletræsfest, dansede vi dén med de 4 langsomme glissadetrin frem, men med tramp på hvert trin, derefter 8 små trin hurtigt til-

bage, dette blev gentaget og derefter polka rundt. Under polkaen sang vi:

l: Lotte gik, Lotte gik,
op og ned ad gaden.
For at se, for at se,
hele maskeraden. : l

Der kendes også ældre dansevers til polkadelen, bl.a. dette fra Fyn⁵:

"Hå du sjæt, Hå du sjæt,
Hå du sjæt Magræjde?"
"Ja a hår, Ja a hår,
Je såv hi fålæjjen."
"Vu vå de, vu vå de?"
"Yw i Kåå'ens haave."
"Wæm vå mæ, wæm vå mæ?"
"Alle Kåå'ens Kååle."

eller dette morsomme dansk/tyske dansevers fra grænseegnen, der måske er lidt "vovet". Optegnet efter aftægtsmand, Georg Fries, der var født 1863 i Store Solt Sogn - Ugle Herred - Flensborg Amt⁶:

Lot æ dø', Lot æ dø'
la' hin gå for Fan'en,
hær æ inne Nø', hær æ inne Nø'
æ kan få en annen,
Jen, to, tre eller fi'er.
Mädchen hebt dein Hemd dafør
Und zeig mir dein Klavier.

Ja dette var så historien om en "rigtig dansk" folkedans - som vi altså må dele med alle andre folkedansere rundt i Europa, da det også er deres dans. Prøv næste gang, I laver international festival eller har besøg fra udlandet, at få spille-mændene til at spille "Lotte gik", og I vil opdage, at alle kan danse den - endda uden instruktion.

Kildehenvisninger:

1. "Geschichte des Tanzes in Deutschland" af Franz Böhme. Leipzig 1886
2. Oplyst af Prof. Dr. Holzapfel, Deutsches Volksliedarchiv, Freiburg
3. "Die Volkstänze" af Richard Wolfram. Otto Müller Verlag, Salzburg 1951
4. "Den fynske dans" interview med Svend Jørgensen. Fyns Tidende 21-6-1942
5. "Skattegraveren" 1886 - bind I - redigeret af Evald Tang Kristensen
6. Findes på Folkemindesamlingen i København